

ERITYISTÄ VINKKAAMISTA

Työkaluja ja havaintoja
Lukukirjo-hankkeen
pohjalta

 KUOPIO
KAUPUNGINKIRJASTO

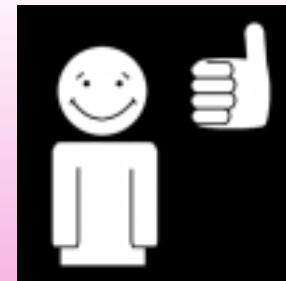
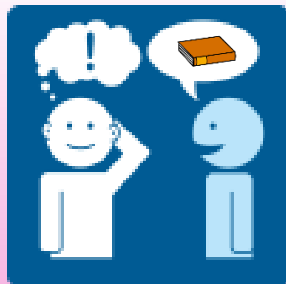
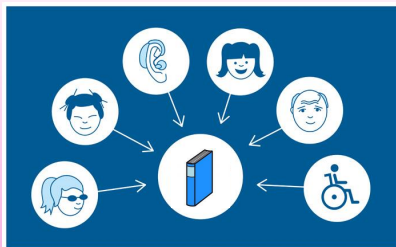
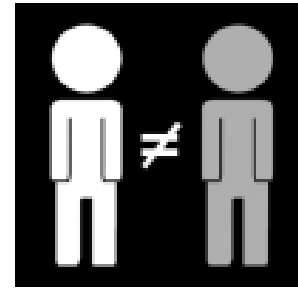
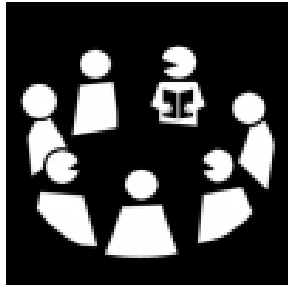
Sanataidekoulu
Aapeli

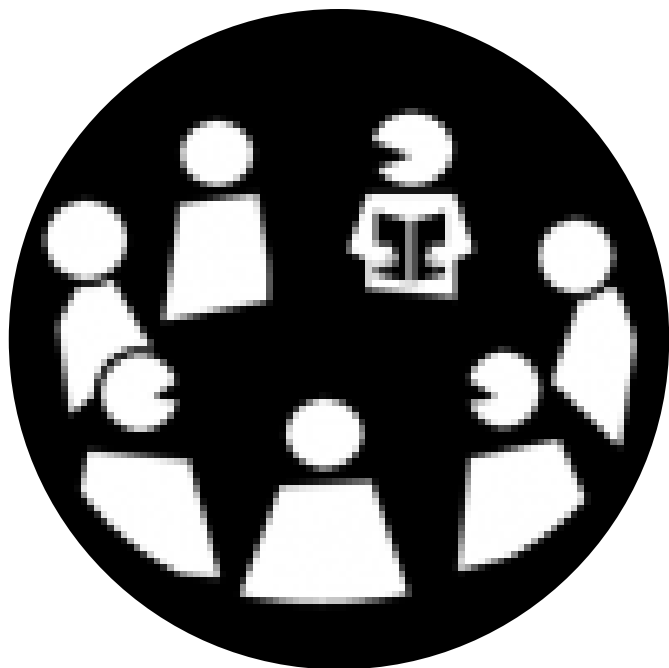
ERITYISTÄ VINKKAAMISTA KOULUTTAJAT

- Lissu Rossi järjestelmä- ja verkkopäällikkö Kuopion kaupunginkirjasto
- Riikkamaria Korhonen taidekasvattaja ja sanataideohjaaja Sanataidekoulu Aapeli

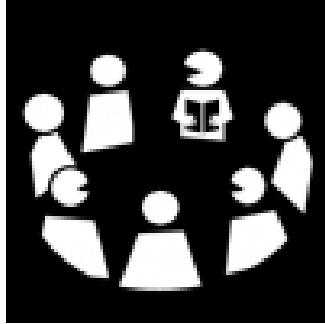
ERITYISTÄ VINKKAAMISTA -KOULUTUKSEN RAKENNE:

**LUKUKIRJO-
HANKE
2021-2023**

- Kuopion kaupunginkirjaston hanke, joka toteutettiin moniammatillisena yhteistyönä.
- Sanataidekoulu Aapeli toimi hankkeessa sisällöntuottajana.
- Hanketta rahoittaa AVI.
- Tavoitteena kehittää lukemista tukevia rakenteita lapsille, joilla on lukemis- ja kielellisiä vaikeuksia.
- Toteutettiin Aurinkorinteen, Pyörön ja Rajalan alakouluissa, yhteensä 11 erityisluokassa.
- Lentoon! -lukudiplomit alakoulujen käyttöön.

LUKUKIRJO- HANKKEEN VAIHEET

Pilotointi Aurinkorinteen
koulussa 1.-2. ja 3.-6.
luokissa, syksy 2021

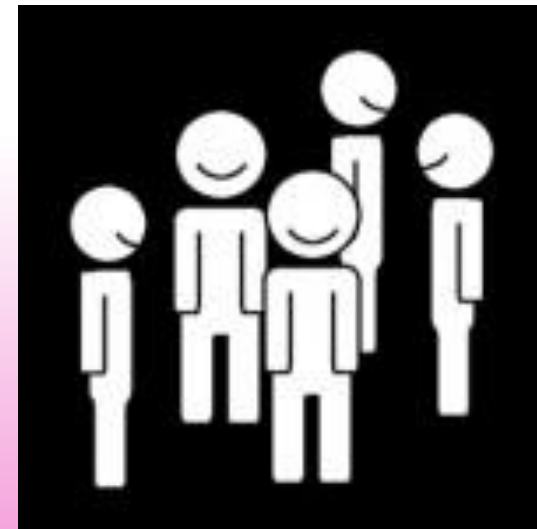
Lentoon! –lukudiplomi,
kevät 2022 ja julkaisu elokuu
2022

Vinkkaustyöpajojen vaihe 1
yhdessä lukukoira Sylvin
kanssa, kevät ja syksy 2022

Vinkkaustyöpajojen vaihe 2,
syksy 2022 ja kevät 2023

KIRJAVINKKAUS- TYÖPAJAT

- 5 työpajan kokonaisuus: kirjojen vinkkausta, sanataideharjoituksia, yksin ja yhdessä lukemista.
- Tarkoitus: luoda positiivisia kokemuksia ja löytää kaikille kiinnostavaa ja sopivaa luettavaa.
- Pilotointi ja 1. vaiheessa kolmessa työpajassa mukana oli lukukoira Sylvi.
- Työpajojen jälkeen luokka vieraili lähikirjastossa.

TOIMINNAN MUOKKAAMINEN JA KEHITTÄMINEN

- Opettajilta kerättiin palautetta hankeen alusta alkaen.
- Toimintaa muokattiin palautteiden pohjalta heti ja koko hankkeen ajan.
- Toimintaa muokattiin: sisällön, muodon, menetelmän, struktuurin ja keston osalta.
- Etsittiin toimintamuotoja, jotka palvelevat eri ikä-, taito- ja luokkatasoisesti sekä yksilölliset tarpeet huomioiden.

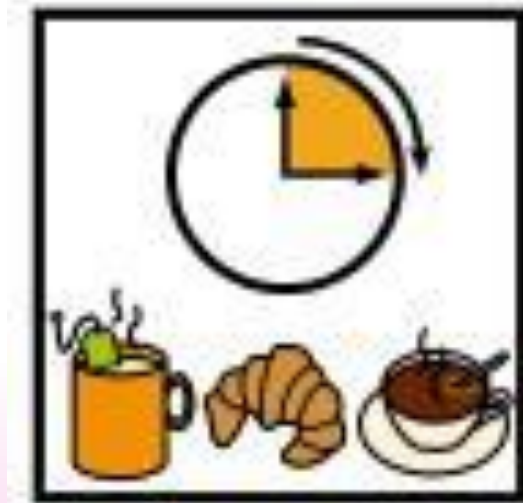
LENTOON! - LUKUDIPLOMI

- Uudentyyppinen lukudiplomi alakouluille
- Kirjavinkkilistoja, kirjavinkkivideoita ja sanataidetehtäviä
- Idea: opettaja voi muokata lukudiplomista luokalle sopivan kokonaisuuden, huomioi erityisluokkien tarpeet
- Ei suorittamista, vaan lukemista!
- <https://kuopio.finna.fi/>

KYSYMYKSET?

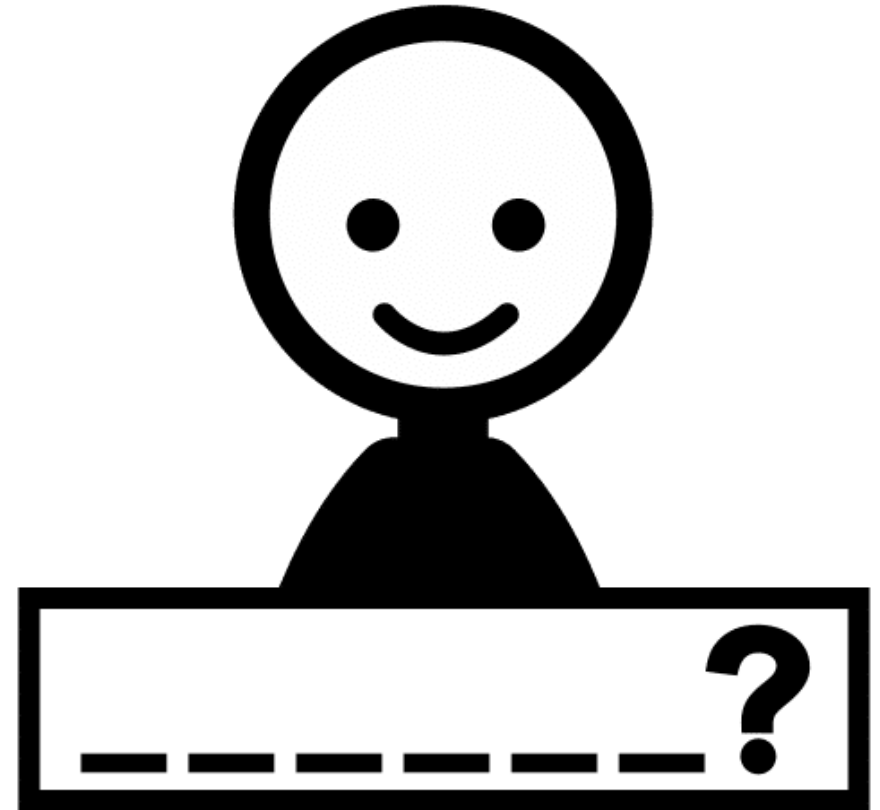

TAUKO

TEHTÄVÄ

Kerro, kuka olet ja mistä tulet.

ERILAISET OPPIJAT JA LUKIJAT

“Jokaisella lapsella on oikeus tavoitella tähtiä. Ympäristön ja aikuisten tehtävä on tukea lasta parhaalla mahdollisella tavalla.” Esteetön lapsuus -hanketiimi

Lähde: Esteille hyvästit!: opas autismin-
kirjon sekä adhd- ja Tourette-oireisten
lasten kasvattajille

**ERILAINEN
OPPIJA JA LUKIJA
LUKUKIRJO-
HANKKEESSA**

- Erilaisuus tarkoittaa, että oppilaalla on kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteiden saavuttamisessa haasteita.
- Hänen oppimistaan tuetaan mm. pienemmällä luokkakoolle, erityisopettajalla ja muilla tarvittavilla aikuisilla ja tuen muodoilla.
- Erityisluokka ja valmistavan luokan ero: Valmistaluokka on tarkoitettu Suomeen muuttavilla lapsille, joiden kielitaito ei riitä perusopetuksessa opiskeluun.

Lähde: <https://urly.fi/39dO>

Lähde: <https://urly.fi/39dR>

MILLAISIA LAPSIA ERITYISLUOKALLA ON?

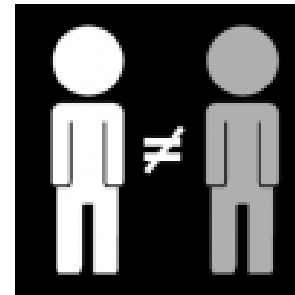
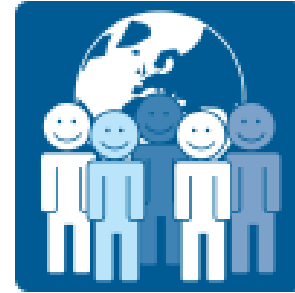
...ihania, huumorintajuisia,
ympäristöstä kiinnostuneita,
avoimia, sosiaalisia,
persoonallisia, tavallisia,
varautuneita,
ennakkoluuloisia,
kuormittuneita...

Lapsia, joiden oppimista voivat haastaa mm.:

- lukivaikeus, eli lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus
- kielenkehityksen häiriö, joka näyttäytyy puheen ja kielen kehityksen viiveenä ja haasteina
- neuropsykiatriset (nepsy) haasteet, jotka johtuvat aivotoiminnan rakenteellisesta ja toiminnallisesta poikkeavuudesta. Esimerkiksi ADHD ja ADD, Aspergerin, autismikirjon häiriöt, kehityksellinen kielihäiriö ja Touretten.

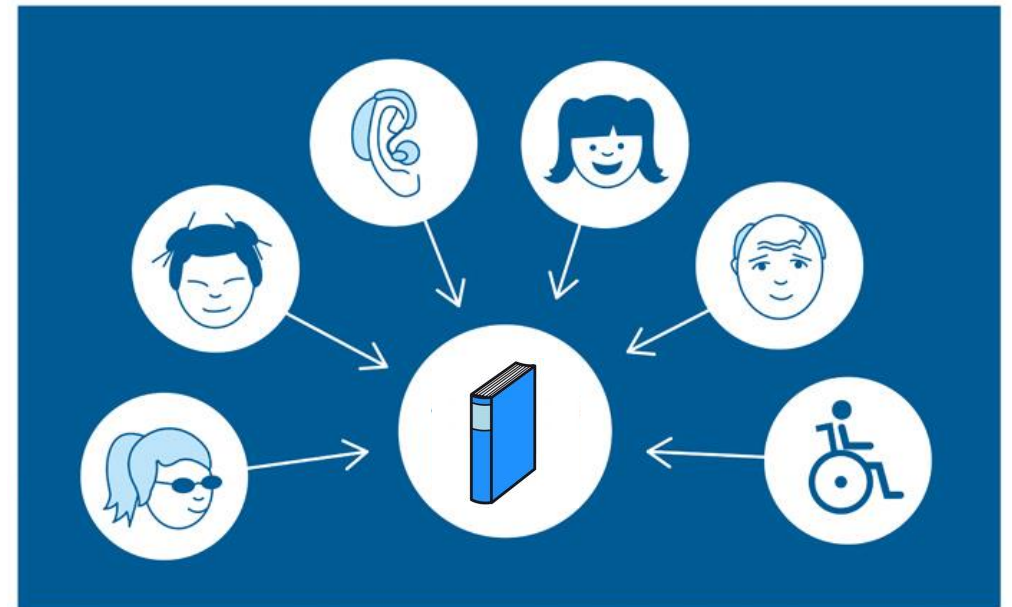
Lisätietoa: <https://naenepsy.fi/> , <https://www.lukihairio.fi/> ,
<https://www.eoliitto.fi/tietoa-neuvontaa-ja-vertaistukea/luku-ja-kirjoitusvaikeudet/> , <https://www.kielipolku.info/>

**ESTEETTÖMYYS JA
SAAVUTETTAVUUS
KIRJAVINKKAA-
MISESSA**

=

Ympäristön, toiminnanohjauksen,
aistiärsykkeiden ja stressinsäätelyn
huomioimista

Oma luokka VS kirjasto

- Tuttu ja turvallinen tila, tuttu äänimaailma ja omat stressinsäätelyä helpottavat tavarat.
- Vinkkaaja tulee meitä varten, olemme tärkeitä.

Useampi tapaamiskerta VS yksi kerta

- Koulurutiineista poikkeava muutos lisää aina stressiä ja vaikeuttaa vinkkaukseen asettautumista, kuuntelua ja vieraan kohtaamista.
- Mahdollisuus luoda luottamus lapsiin, joiden on vaikeampi luottaa muutoksen tuovaan vieraaseen.
- Selvittää, mistä oppilaat ovat kiinnostuneita.
- Oppilaalla on mahdollisuus kohdata kirjat.

Kuvat ja sanat VS sanat

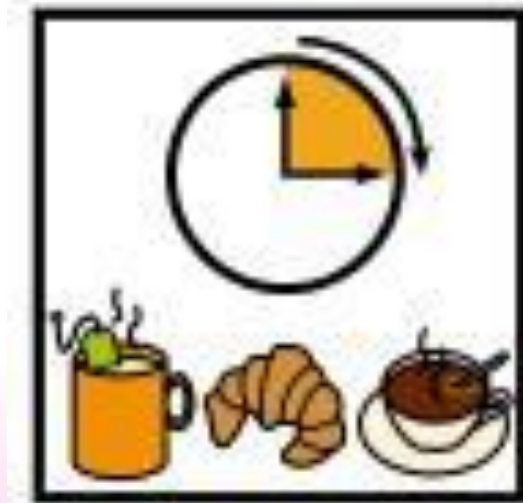
- Tukee eri aistien kautta tapahtuvaa oppimista.
- Kuvaohjaus tuttu ”kieli” oppilaille.
- Auttaa hahmottamaan, mitä tapahtuu, missä mennään ja mitä on jäljellä.

Erityisvinkkaaminen VS peruskirjavinkkaus

- Mahdollisuus edetä lapsen/luokan tahtisesti.
- Kohdata lapset yksilöinä.
- Innostaa ja tukea oppilaita lukemiseen.

KYSYMYKSET?

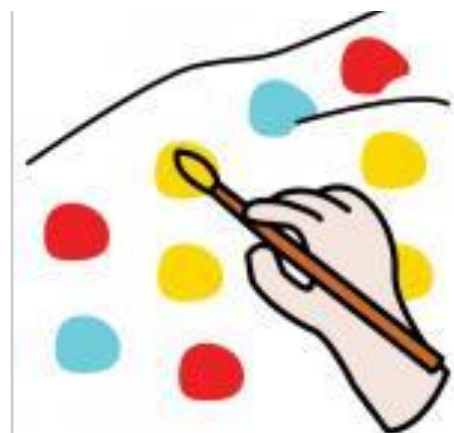
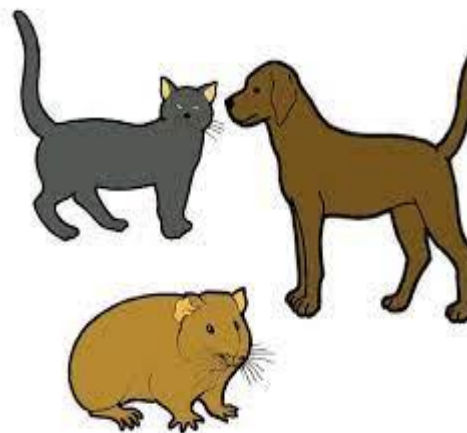
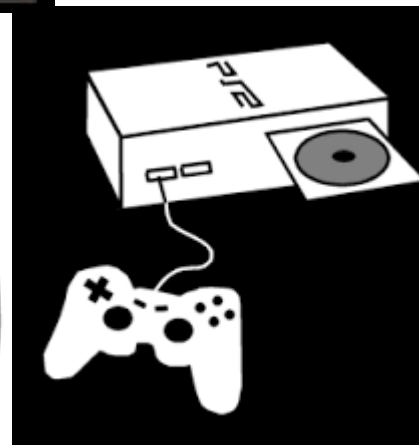
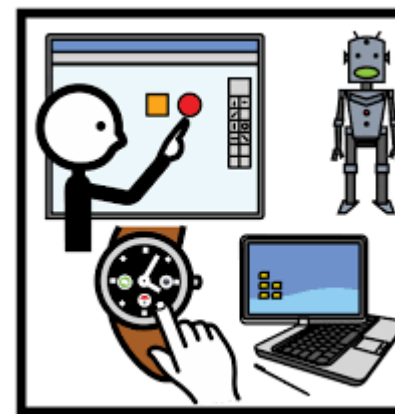
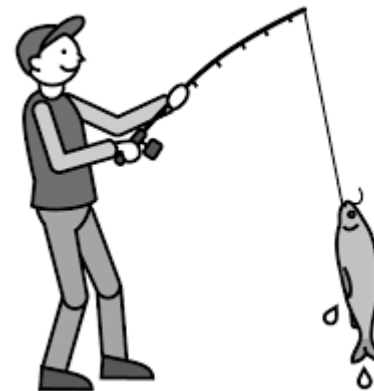
TAUKO

TEHTÄVÄ

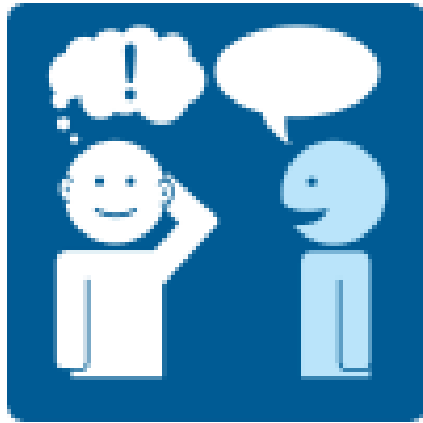
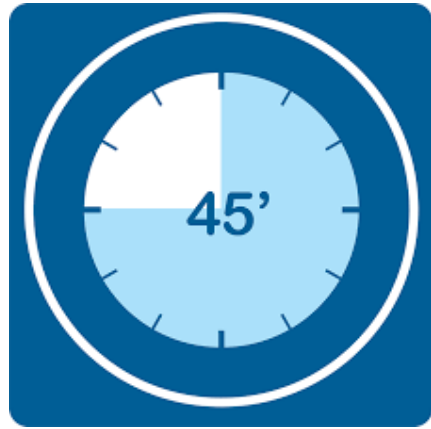
Valitse kuva
ja kerro,
mitä tykkäät tehdä.

Valitse kuva, mitä tykkäät tehdä. Jos sopivaa kuvaa ei löydy, kerro mitä tykkäät tehdä.

5

ERITYISVINKKAUKSEN RAKENNE

MUISTILISTA 1

Keskustele opettajan kanssa etukäteen:

- tapaamisten määrä, kesto ja tiheys
- lukemisen taso/t
- millainen luokka
- jääkö vinkattavat kirjat luokkaan
- tutustuuko oppilaat niihin vinkkauksen aikana vai muuna sopivana hetkenä
- kirjojen varaaminen ja lainaaminen
- tuo esille ymmärryksesi erilaisista oppilaista

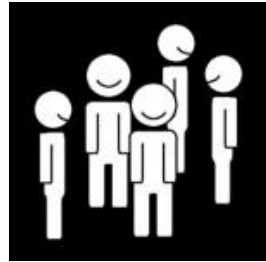
MUISTILISTA 2

Vinkkaushetki:

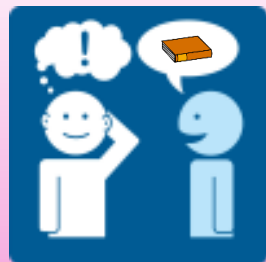
- Ohjaa toimintaa vaihe kerrallaan.
- Hyödynnä tukikuvia.
- Pyydä opettaja ja koulunkäynninohjaajat toimintaan mukaan.
- Kerro itsestäsi = käden ojennus yhteiseen toimintaan.
- Älä selittele turhia, mutta perustele tarvittavat asiat.
- Puhu oppilaiden kuullen vain niistä asioista, jotka heille on tarkoitettu.
- Ole selkeä, rauhallinen, hyödynnä eri äänen painoja sekä kiinnostunut ja napakka.
- Lue tilannetta.
- Vinkkauksen voi aloittaa sanomalla: ”Sinun ei tarvitse lukea yhtään mitään, jos et halua.”

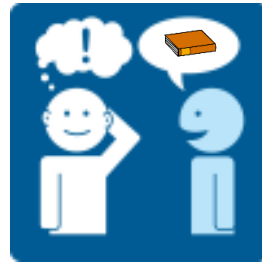
5 VINKKAUSKERTAA LUKUKOIRAN KANSSA

1. vinkkaus: 45 min / tutustuminen & mielenkiinnon kohteet

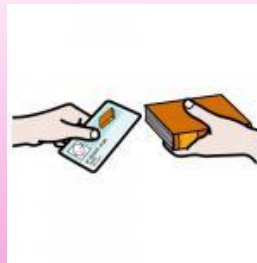
2. vinkkaus: 45 min + 45 min / mielenkiinnon kohteet & sarjakuvien, kuvakirjojen ja hauskojen kirjojen vinkkaus

3. vinkkaus: 45 min + 45 min / mielenkiinnon kohteet & tieto- ja runokirjojen vinkkaus

4. vinkkaus: 45 min + 45 min / mielenkiinnon kohteet & romaanien ja novellien vinkkaus

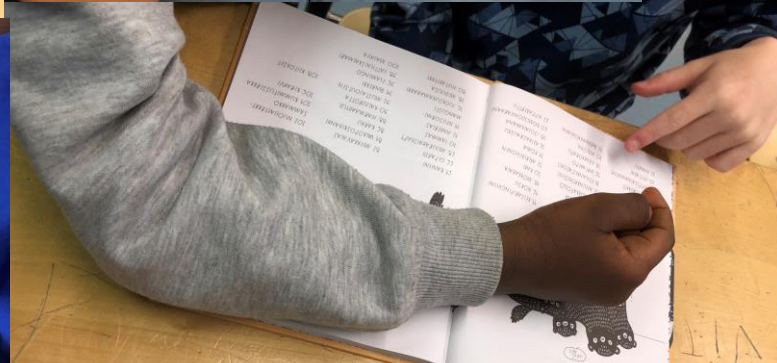
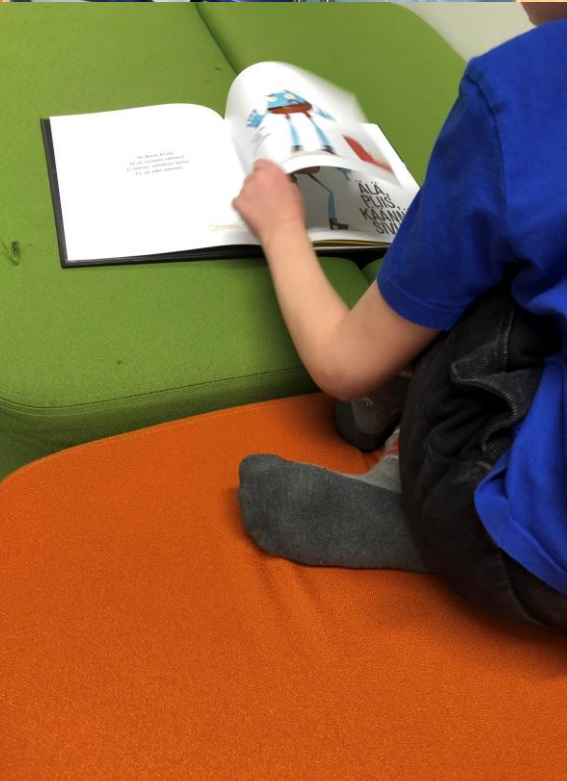
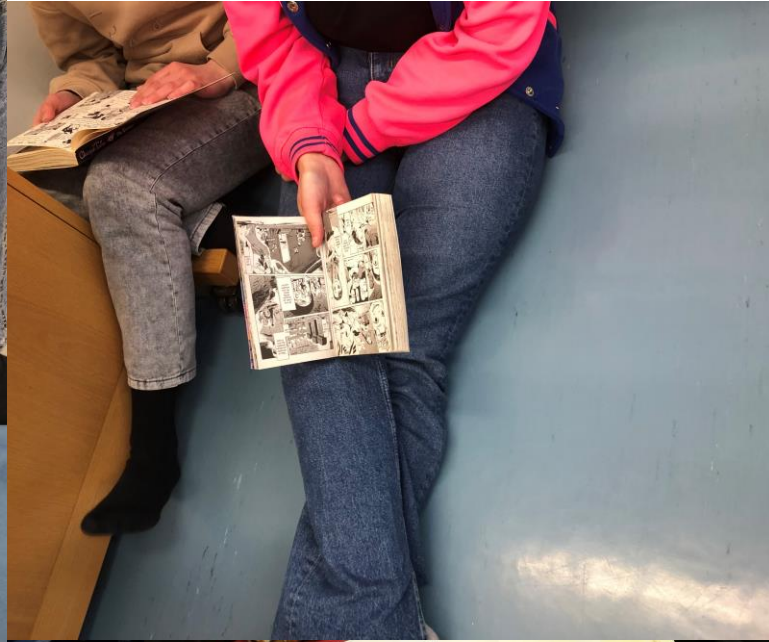
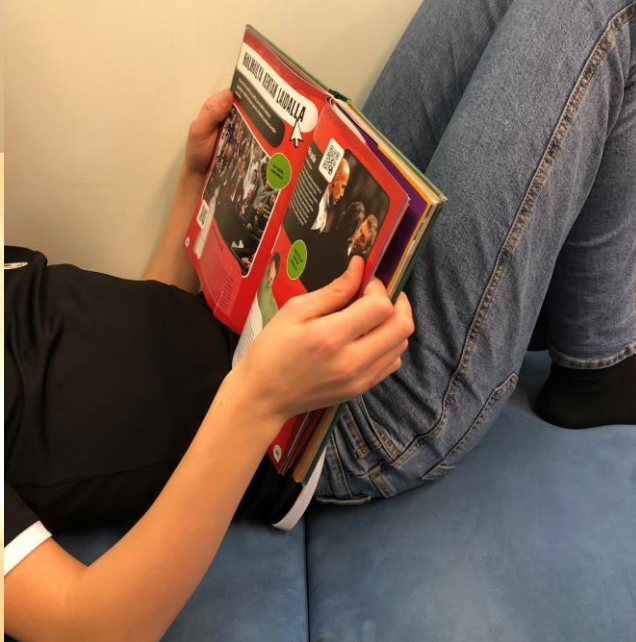
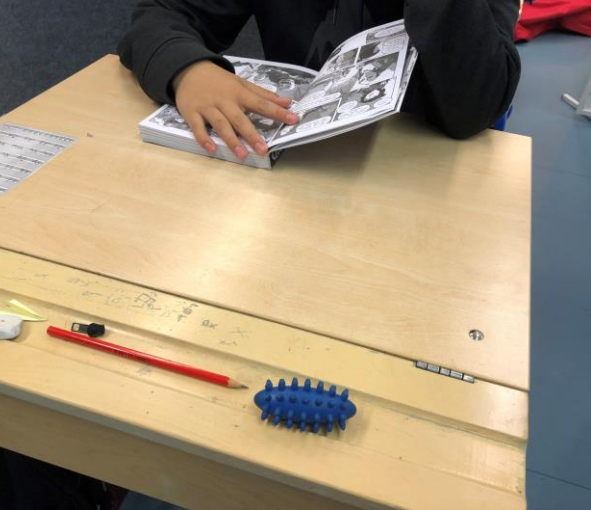

5. vinkkaus: 45 min / 3 mieleistä kirjaa, aineiston varaaminen ja lainaaminen sekä lukudiplomin esittely

ERITYISTÄVINKKAAMISTA

- Tutustutaan ja kerätään mielenkiinnon kohteita.
- Osallistetaan oppilaita vinkkauksen aikana.
- Tarjotaan mahdollisuus opetella miettimään, millaiset kirjat kiinnostavat.
- Luodaan mahdollisuus ja aikaa katsella ja selailla kirjoja.
- Tarjotaan mahdollisuus vaikuttaa, mitä kirjoja jätetään luokkaan tutustuttavaksi.
- Otetaan kuva kiinnostavista kirjoista ja/tai kirjataan nimet ylös.
- Järjestetään kirjaston aukioloajan ulkopuolinen tai muuten rauhallinen aika kirjastovierailulle.

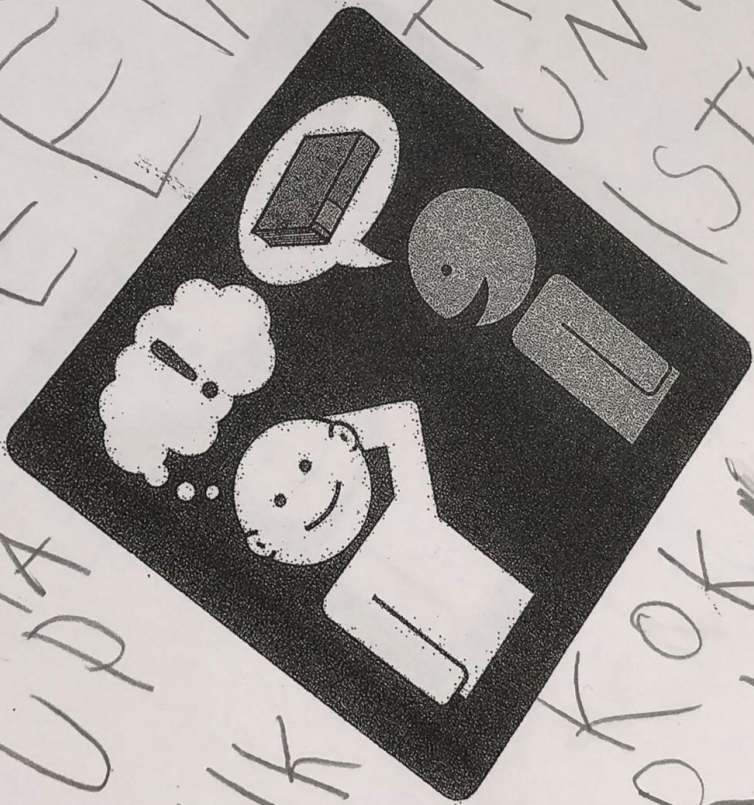

KELPPARIDOL
KAKKIAT
KALVEET

TIEFOJA
UNKI
ISTA 100

Tänkeittä
AUP
SIIK

IRJAN
EEN

Aada auttaa kalaa

Tyttö lukee kirjaa. Tytön nimi on Aada. Kissa on nukkumassa tuolilla, jalat ristissä. Akvaariossa on kala. Kala tippuu akvaariosta maahan. Tyttö ja kissa säikähtävät. Tyttö ottaa kalan ja laittaa sen veteen. Tyttö sanoo kalalle: "Älä mene enää pois akvaariosta!". Kala ajattelee kalavauvoja, simpukkaa ja puolisoaan. Kala osoittaa lammikkoon, se haluaa mennä veteen. Aada kaataa akvaarion veden lammikkoon, ja kala pääsee veteen. Hienosti tehty Aada! Kala näyttää iloiselta ja innostuneelta. Kala sanoo: "Tulkaa tänne minun kanssani." Aada riisuu vaatteet. Aada ja kissa laittavat akvaariot päähänsä ja lähtevät uimaan. He sukeltavat kalan kanssa veden alle, pohjaan asti. Vedessä on paljon kaloja. Kala näyttää Aadalle ja kissalle oman kotinsa sekä oman puolisonsa. Kala pussaa puolisoaan, he ovat iloisia. Kala ja Aada sanovat heipat, ja Aada jatkaa matkaa kotiin kissan kanssa. Kissa ui edellä ja Aada pitää kissan hännästä kiinni. He nousevat ylös vedestä. Aada makoilee nurmikolla ja kissa katselee veteen. Olipa mukava seikkailu veteen!

28.4.2022

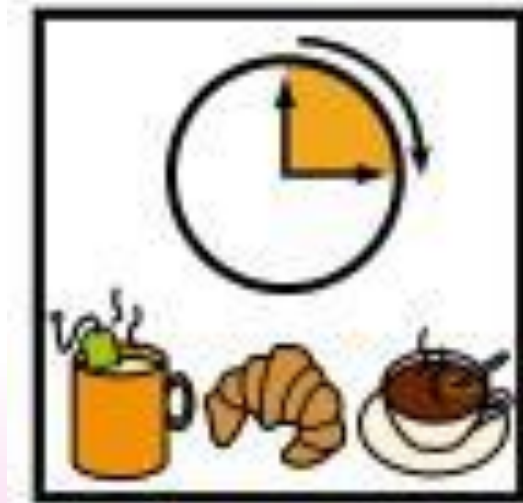
1F-2E, Eveliina Netin kirjan "Pinnalla, pinnan alla" kuvien mukaan

KYSYMYKSET?

TAUKO

LUKUKOIRAN MERKITYS
LUKEMISEEN
INNOSTAMISESSA JA
SITOUTTAMISESSA

MIKSI LUKUKOIRA MUKAAN?

Koira on odotettu vieras.

Koiran läsnäolo rauhoittaa.

Koira rentouttaa ja auttaa keskittymään lukuhetkessä.

Koira on vain lukijaa varten.

Koiralle saa lukea omalla tyylillä.

Koira tekee lukuhetkestä erityisen.

**MILLAINEN
LUKUKOIRA MUKAAN
ERITYISLUOKKKAAN?**

- Kokenut lukukoiratehtävissä.
- Tottunut koulun ääniin ja hajuihin.
- Käy luokassa useamman kerran.
- On aktiivinen kuuntelija lukuhetkessä.

KYSYMYKSET?

TAUKO?

KIRJOIHIN SITOUTTAMINEN

Lukukirjo-hankkeessa toteutettiin

Millainen lukija olen? –kysely

Kysely aloitettiin Aurinkorinteen pilottikoulussa, jonka jälkeen sitä muokattiin ennen Pyörön ja Rajalan koulun luokkia.

MILLAINEN LUKIJA OLEN?

1. Miltä uuden kirjan valitseminen tuntuu?
2. Missä lukeminen on mukavinta?
3. Millaisia kirjoja haluaisit lukea?
4. Mikä lukemisessa on parasta?
5. Tiedätkö, minkä kirjan luet seuraavaksi?

Jokaiseen kysymykseen oli 2-8 vaihtoehtoa, joista oppilaan tuli valita 1-3 kohdasta riippuen.

Opettajille lähetettiin vinkkausten jälkeen palautekysely, jossa kysyttiin mm.:

- Oliko ajankohta, lukumäärä ja kesto sopiva
- Oliko lukukoiran mukanaolosta hyötyä
- Oliko vinkattujen kirjojen lukumäärä sopiva
- Olivatko vinkkausmenetelmät sopivia
- Innostuivatko oppilaat lukemaan kirjoja myös jälkikäteen?

PALAU TE OPETTAJILTA

”Osa kirjoista kourutti oppilaita niin, että he kilpailivat kuka saa kirjan ensimmäisenä luokassa. Oli hyvä, että erilaisia kirjoja tuotiin luokkaan paljon ja näin oppilailla oli hyvin valinnan varaa.”

”Sylvistä oli juteltu myös kotona ja hänen tuloaan oli kovasti odotettu. Sylville oli helpompi ja rennompi lukea kuin vaikka ääneen aikuiselle.”

”Rakenne sisäänsä oli hyvä että se toistui samanlaisena, mutta ehkä sisältöjä olisi voinut vielä enemmän muunnella.

”Kirjoja vinkattavana oli ehkä liikaa välillä joten oppilaiden keskittyminen herpaantui ja oli vaikea valita monesta mihin kirjaan tarttua.”

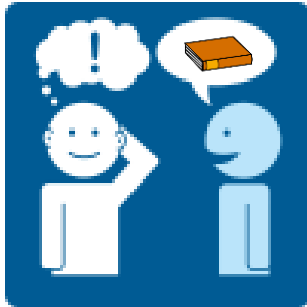
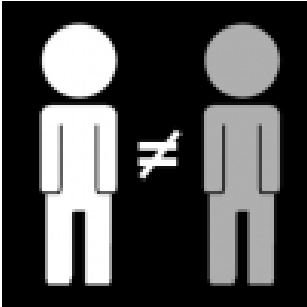
”Suuri kiitos työpajoista! Saimme paljon vinkkejä ja uusia ajatuksia lukemiseen!”

”...oppilaat eivät ole tottuneet kovin pitkiin yhteisiin opetusosioihin. Työpajaosuudessa olisi voinut olla enemmän aikaa omaan tahtiin kirjojen lukemiseen...”

PALAUTETTA

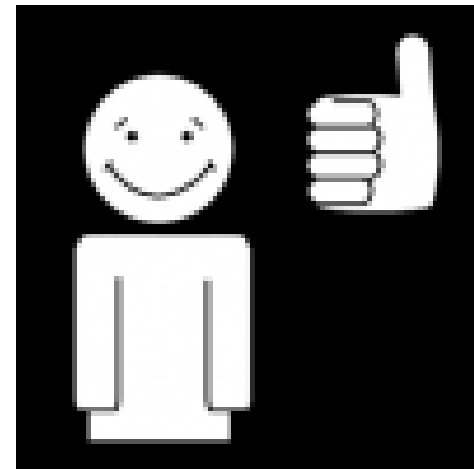

**MINUSTA
ERITYISVINKKAJA?**

ERITYISVINKKAAJAN TOP 5

1. Ole aidosti kiinnostunut yksilöistä ja anna tilaa tutustumiselle.
2. Luo positiivinen ja turvallinen ilmapiiri.
3. Vinkkaa oppilaiden kiinnostuksen kohteita.
4. Osallista oppilaita.
5. Jätä kirja luokkaan tutustuttavaksi.

**KOKEMUKSIA
ERITYIS-
VINKKAAMISESTA**

Ajatuksia, kun takana 0-2 vinkkausta:

- Kuunteleeko kukaan.
- Johtuuko levottomuus tai negatiivinen suhtautuminen minusta.
- Saanko kontaktin lapseen.
- Voiko lapsi käyttäytyä aggressiivisesti.
- Teinkö kaiken väärin, kun kukaan ei innostu.
- Näitä lapsia ei taida kirjat kiinnostaa.

**KOKEMUKSIA
ERITYIS-
VINKKAAMISESTA**

Ajatuksia, kun takana 3-5 vinkkausta:

- Nämähän ovat vielä ihan pieniä.
- Lapsi luotti minuun ja kertoi itsestään.
- Lapsi katsoi minuun ja kuunteli minua.
- Minähän osaan vinkata heille.
- Huippu persoonia!

LUKUKIRJO-HANKKEEN HUIPPUHETKIÄ

Kun oppilas ja oppilaat,

- vinkkauksen jälkeen ”repivät” kirjat vinkkarin käsistä.
- kertoo, että on käynyt ensimmäistä kertaa kirjastossa ilman aikuista.
- ”Viimeksi sulla oli kivoja kirja ja nyt ei mitään.” → Oma käsitys lukijuudesta ja mistä pitää, on alkanut hahmottua ja selkeytyä.
- joka irvisteli ja mulkoili, ei malttanut odottaa vinkkausta loppuun, koska löysi itseään kiinnostavan kirjan.
- ”Vitsi miten siisti kirja! Niin miksi sä tänne tulitkaan?”

Kielipolku luokat 1.-6.

- Rauhallisia luokkia, kuuntelevat ja ovat innokkaita, kun löytyy omaan lukutasoon sopivaa ja kiinnostavaa luettavaa.
- Huomio: Lukemisessa voi olla suuriakin haasteita, esim. 5. luokkalaiselle helppolukuisia kirjoja.

Luokat 1.-2.

- Suhtautuvat lukemiseen positiivisesti, ovat uudesta taidosta ylpeitä, helppo tukea erilaisia lukemisentapoja sekä kiinnostuvat uusista asioista.
- Huomio: Keskittyminen yhteen asiaan vielä lyhyt.

Luokat 3.-6.

- Monella hyvä/kohtalaiset valmiudet lukea, kun ennakkoluut on sivutettu ja löytävät oikeasti kiinnostavaa luettavaa, eikä kukaan pakota.
- Huomio: Lasten ns. oireilu ei johdu sinusta, vaan muuttuneesta toiminnasta (uuden toiminnan vastustaminen), edeltävistä tilanteista (ajatukset jumissa niissä) ja ennakkoluuloista (tuo ei ymmärrä, ei sitä kiinnosta, se vain pakottaa lukemaan). Tähän auttaa rutiinin, kiinnostuksen osoittaminen ja toistot.

**JOS ERITYISLUOKILLE VINKKAAMINEN
JÄNNITTÄÄ...**

KYSYMYKSET?

**MITÄ PIDIT,
NÄYTÄ
REHELLINEN
MIELIPITEESI?**

KIITOS!